郑化改 (ЏЕНГ ХУАГАИ) (ZHENG HUAGAI)

Универзитет националне одбране Кине – Факултет војне културе;
Пекиншка филмска академија, Пекинг, Кина

УДК 741.52(410)

Традиционални кинески стрип

Стрипови (manhua, 漫画)[1] су слике које кроз хиперболу, метафору, симбол и алегорију директно одражавају људске емоције. Посматрајући древну кинеску уметност у складу с овом дефиницијом, увиђа се да су више од хиљаду и осам стотина година (од 151. до 1840. године) постојала стрипска дела која нису називана овим термином. Иако бројност ових радова није велика, њихов естетски квалитет веома је добар. Ово је најранији облик *кинеског традиционалног стрипа*. *Традиционални кинески стрип* упоредив је са традиционалном кинеском опером, традиционалном калиграфијом и традиционалном поезијом. Он потпуно припада корпусу традиционалних кинеских уметности.

Не подразумева данас популарне облике новог графичког романа *љенхуанхуа* (lianhuanhua, 连环画), илустрација *чахуа* (chahua, 插画), сликовница *хуибен* (huiben, 绘本) и других облика уметности које сврставамо под одредницу *анимације и стрипа* (dongman, 动漫).

Од Првог опијумског рата 1840. године Кина је ушла у модерно друштво, а кинески традиционални стрипови су се, под делимичним утицајем западног стрипа, брзо развијали у независну уметничку форму. Осврћући се на историју, кинески традиционални стрип прошао је кроз неколико кључних развојних периода.

1. Древна кинеска карикатура (151–1840). У овом раздобљу постоји мали број древних кинеских слика с особинама стрипа, по данашњим мерилима.
2. Стрип из касне династије Ћинг (1840–1911), означени као „Касни Ћинг“. Ово је доба када су се стрипови издвојили у независну врсту ликовне уметности у Кини.
3. Стрип за време Републике Кине (1912–1949). Златно раздобље великог развоја и напретка кинеског стрипа.
4. Стрип Народне Републике Кине (1949–2019). Период изузетне популарности и сталног просперитета кинеског

[1] Кинески термини, имена и називи дати су у загради у кинеској транскрипцији пињин и кинеским карактерима. Код назива публикација, поред гореспоменутих у загради је назначен и превод на српски. (Прим. прев.)

стрипа.

1. Древна кинеска карикатура (151–1840).

Древне традиционалне кинеске карикатуре обухватају ликовна уметничка остварења настала у периоду од преко хиљаду и осам стотина година између 151. и 1840. године, која, премда нису обележавана тим термином, имају изразите карактеристике стрипа. Нека од њих изрезбарена су у опеци, а нека насликана на дрвету, керамици или зидовима пећина и гробница. Током династије Танг (Tang, 唐代) (618–907) појавиле су се и карикатуре на папиру и свили. Ова дела изузетна по садржају и форми данас представљају непроцењива блага у ризници древног кинеског сликарства.

1) Стрипска дела урезана у камену из династије Хан

Четири века владавине кинеске династије Хан (Han, 汉代) (221. п. н. е. – 220. н.е) представљају значајан историјски период успона и развоја феудализма у Кини, који одликују ненадмашна виталност и огромна снага испољене у свим аспектима друштва.

Захваљујући томе током династије Хан развиле су се снажне и величанствене култура и уметност, које одликује једноставан и природан израз. У тадашњим материјалним условима камен и опека постали су основни уметнички медијуми. На њима је израђен велики број уметничких дела која приказују друштвени живот и историјске догађаје, или бесмртнике и натприродна бића. Најраније и најистакнутије дело је Веј Гајев (Wei Gai, 卫改) рељеф у камену *Тиранин Ђа од династије Сја* (Xia Jia, 夏桀) (слика А01) из 151. године који се налази на Олтару породице Ву (Wushi Citang, 武氏祠堂) у покрајини Шандунг. На њему је приказана мушка фигура која с оружјем у руци седи на раменима две жене. Ђа (Jia, 桀) је био последњи монарх кинеске династије Сја (Xia, 夏) (крај XXII – почетак XVII века п. н. е.) чувен по својој окрутности и раскалашном животу. Ова слика, која се својим концизним фигуративним изразом одриче овог владара, најстарија је карикатура пронађена до данас.

2) Стрип на зидовима пећина и гробница

У Кини се налази велики број пећина и древних гробница. Становници старе Кине њихове зидове често су осликавали приказима будистичких легенди. С обзиром на велики број митова, међу њима наилазимо на мноштво слика с одликама стрипа. Захваљујући свом посебном географском положају и клими пећине Могао у

Дунхуангу (Dunhuang Mogao, 敦煌莫高) у покрајини Гансу, временом су постале комплекс с највећим бројем фрески у Кини. Зидови пећина прекривени су приказима бесмртника и духова, становника небеских светова (*дева*) и магичних змија (*нага)*, крилатих коња, богова грмљавине, бодисатви, апсара и других створења. Ове динамичне фигуре људи, животиња и других бића обједињене су у величанствену симфонију и фантастичан митолошки свет. Један пример је слика непознатог уметника из династије Западни Вej (Xi Wei, 西魏) (535–556) на којој је представљен бог грмљавине у форми људске фигуре са животињском главом. Он рукама и ногама уз поклич жустро удара у бубњеве испољавајући лепоту и снагу неустрашивог јунака. Поред слике *Бог грмљавине удара у бубњеве* (Leishen jigu tu,雷神击鼓图) (слика А02) налазе се *Бог кише производи кишу* (Yushen boyu tu, 雨神播雨图), *Бог ветра подиже ветар* (Fengshen gufeng tu, 风神鼓风图) и друга остварења с одликама стрипа.

3) Стрип на зидним сликама у дрвету и на порцелану

У кинеском зидном сликарству коришћене су различите подлоге, укључујући опеку, дрво, камен, земљани набој, стену и др. Највећи број зидних слика на дрвеној подлози налази се у древним палатама, храмовима и другим грађевинама. Слика *Узвишени монах се враћа у младост* (Dedao gaoseng fanlao huantong tu, 得道高僧返老还童图) (слика А03) из периода династије Минг (Ming, 明代) (1368-1644) налази се у Дворани ахата (Luohantang, 罗汉堂) у области Фангшан у Пекингу. На левој страни слике приказана је фигура монаха у дубокој старости. У њеном центру види се исти монах како обема рукама прави покрет од главе наниже као да свлачи кожу с тела, чиме је представљено његово поновно рођење. Фигуром на десној страни, која приказује истог монаха сада пуног младалачке снаге који је већ променио кожу и вратио се у младост, оличена је истинска суштина будизма.

Кина има дугу историју сликања на порцелану. И међу овим делима постоји одређени број с одликама стрипа. У Музеју барјака Аохан у Унутрашњој Монголији налази се порцелански ћуп из династије Љао (Liao, 辽代) (907-1125) на којем је не две стране насликан царски службеник из династије Северни Сунг (Bei Song, 北宋). Тело службеника представљено је само једним кругом. Комична фигура без удова и главе приказана је само уз помоћ чиновничке капе која стоји на округластом телу. На слици *Царски чиновник* (Guanli tu, 官吏图) (слика А04) примењена је стрипска хиперболична форма са

несумњиво сатиричним значењем.

4. Стрип на папиру и свили

Папир је дводимензионални медијум направљен од влакана. Свила за сликање је изузетно танка и издржљива свилена тканина. Употреба папира и свиле у великој мери подигла је квалитет слика омогућивши прецизнији и суптилнији израз. Најстарија стрипска дела на папиру и свили која су пронађена до данас датирају из династије Танг (Tang, 唐代) (618–907). Након династије Сунг (Song, 宋代) овај вид сликарства достигао је врхунац. Слика *Фуси и Нува* (Fuxi Nüwa tu, 伏羲女娲图) (Слика А05) непознатог аутора из династије Танг (618-907) на маштовит начин једно поред другог приказује примогениторе кинеског народа Фусија и Нуву. Њих двоје, једно с шестаром, друго с винклом у руци господаре људским светом. Слика *Сеоски доктор* (Nongyi tu, 村医图) (слика А06) аутора Ли Танга (Li Tang, 李唐) (око 1085–1165) из династије Сунг (960–1279) приказује сцену на којој сеоски лекар оперише сељака, док неколико фигура обуздава пацијента који подноси ужасан бол. Ова слика верно приказује болесникову патњу и беспомоћност, као и докторово самопоуздање и саосећање посматрача.

Слика *Костурово луткарско позориште* (Kulou huanxi tu, 骷髅幻戏图) (слика А07) аутора Ли Сунга (Li Song, 李嵩) из династије Сунг (1166–1243) приказује великог костура који забавља дете управљајући мањим костуром. У питању је изузетно забавна сцена с фантастичним и комичним елементима.

Слика *Бесмртник* (Pomo xianren tu, 泼墨仙人图) (Слика А08) сликара Љанг Каја (Liang Kai, 梁楷) (непознати датум рођења и смрти) из династије Сунг.

На слици је приказан симпатични дежмекасти бесмртник с великим стомаком у широкој одећи раздрљених груди који хода тетурајући се. Из његових ситних очију замућених од алкохола избија тајанствени смешак. Овом сликом је на изузетно довитљив начин приказана мудрачева перцепција света и духовни став по којем је незнање срећа.

Портрет цара Џу Јуенџанга (Zhu Yuanzhang, 朱元璋) (слика А09) непознатог аутора из династије Минг (Ming, 明代) (1368–1644) је карикатурни приказ оснивача династије Минг цара Џу Јуенџанга који је по легенди самог себе прогласио за „Сина Неба и наследника змајева“. По његовом налогу уметник је насликао четрнаест портрета на којима је цар приказан са змајоликим ликом и крљуштима које се још нису повукле.

Савршена хармонија (Yi tuan heqi, 一团和气) (слика А10)

аутора Џу Ђеншена (Zhu Jianshen, 朱见深) (1448–1487) из династије Минг (1368–1644) на први поглед слика је округластог и насмејаног буде Маитреје који седи у лотосовом положају. Када се пажљивије погледа може се видети да су у питању три фигуре спојене у једну. На левој страни налази се старац с таоистичком, а на десној конфуцијанац с четвртастом свештеничком капом на глави, који се осмехују један другом. Грли их централна фигура чије ћелаво теме провирује изнад њихових глава. Довитљивом концепцијом и комичним приказом изражена је главна тема јединства три религије: конфуцијанства, будизма и таоизма. Танке и снажне линије које прате слободан и природан ток одражавају изузетно техничко достигнуће уметника.

Три грбавца (San luo tu, 三驼图) (слика А11) сликара Ли Шида (Li Shida, 李士达) (1550–1620) из династије Минг приказује сусрет три погурена старца. Старац с десне стране носи корпу с храном, док му се старац с леве клања с рукама склопљеним пред грудима. Иза њих налази се фигура трећег старца који се гласно смеје и тапше рукама. Изнад слике стоји: „С корпом хране Грбави Џанг у посету родбини је кренуо. На путу среће Лија Грбавог који га пита за смисао пута. Грбави Луо грохотом се смеје док рукама тапше. На свету ипак нема правих људи.“ Овај духовити спој сликарстава и поезије изванредан је пример карикатуре.

Слика *Радост у посматрању света* (Wanwu jingguan jie zide, 万物静观皆自得) (Слика А12) аутора Гао Ћипеија (Gao Qipei, 高其配) (1660–1734) из династије Ћинг (Qing, 清代) (1644–1911) приказује мудраца ослоњеног на сто који пажљиво посматра демона који плеше пред њим. Како би значење слике било јасно посматрачима и како би их она навела на размишљање, изнад призора исписан је њен назив: *Радост у посматрању света*.

На слици *Ко има новца, за њега и ђаво жито меље* (Youqian neng shi gui tuimo, 有钱能使鬼推磨) (слика А13) сликара Хуанг Шена (Huang Shen, 黄慎) (1687–1768) из династије Ћинг приказан је богаташ који стоји с бакрењаком у руци и заповеда демону црвене косе и оштрих зуба да окреће млински точак. Овом сликом аутор је на сликовит начин у форми стрипа приказао популарну народну изреку.

Забава духова (Gui qu tu, 鬼趣图) (Слика А14) Луо Пина (Luo Pin, 罗聘) (1733–1799) из династије Ћинг приказује два костура која се купају на обали реке као смртници. Овај сликар плавичастих очију, који је тврдио да може да види духове, често је приказима утвара на симболичан начин приказивао људе и догађаје. Серија *Забава духова* (Gui qu tu, 鬼趣图) састоји се од неколико слика.

На слици *Унапређење* (Shen guan tu, 升官图) (слика А15)

сликара Жен Сјуна (Ren Xun, 任熏) (1835-–1893) из династије Ћинг приказане су фигуре двојице чиновника - једног високог и једног ниског. Нижа фигура с великим уважавањем наздравља високом чиновнику, као да му честита на новом унапређењу.

У древна времена народ и нижи службеници често су дворске чиновнике називали „великим људима*“*. Чиновник који је управо добио унапређење приказан је као много виши од осталих – он је уистину постао „велик“. Не само да је виши од осталих, већ је и мач који носи о појасу сразмерно увећан.

Одраз ђавола (Zhao yao tu, 照妖图) (Слика А16) непознатог аутора из династије Ћинг приказује старца који држи бакарно огледало и изненађено посматра свој лик на коме препознаје зло и одраз ђавола, док се у наборима његове црвене чиновничке одоре скривају бројни ситни демони. Ова карикатура приказује духовно стање оних чије је срце пуно демона.

Стрип насликан традиционалном кинеском техником лавираног туша, подразумева остварења са стилским одликама строгог и педантног „дворског“ сликарства *гунгби* (gongbi, 工笔), као и велика ремек-дела сликана слободним стиловима *сјаосјеју* (xiaoxieyi, 小写意) или *дасјеју* (daxieyi, 大写意), или техником „разливеног туша“ *помо* (pomo, 泼墨). Њихов уметнички израз у себи носи одлике народне и популарне културе и једнако је привлачан како префињеном тако и популарном укусу. Древни кинески стрип стар је скоро 1800, или у најмању руку 200 година, и дан-данас зрачи својом снагом и виталношћу. Представља достигнуће вредно поноса кинеског народа, као и важан извор самопоуздања кинеске културе.

2. Стрип из периода Касног Ћинга (1840–1911)

Током периода Касног Ћинга модерна европска технологија штампе и издаваштво ушли су у Кину на велика врата. Кинески и инострани часописи и књиге почели су да ничу по целој територији Кине.

Заједно са западним публикацијама, пред кинеском читалачком публиком нашао се и западни стрип. Руководећи се формом западне периодике која им је служила као узор и усвојивши изражајне методе западног стрипа, кинеска издавачка предузећа и уметници почели су да стварају стрипове с одликама кинеске уметности и тако постали пионири модерног кинеског стрипа.

1. Памфлет *Длакави ђаво* из ратног периода

Године 1840. између Кине и Велике Британије букнуо је Први опијумски рат. Кинеска војска објавила је илустровани памфлет *Длакави ђаво* (Chang mao gui, 长毛鬼) (слика Б01) који је дистрибуиран у приморским областима царства. На њему је приказано човеколико чудовиште с орловским кљуном чије је цело тело прекривено дугачком длаком.

На памфлету стоји натпис: „У општини Ћингтијен у области Чуџоу покрајини Џеђанг примећена је појава ових бића која се крећу у групама од по десет. Свако ко му се одупре платиће крвљу. Ни топови, ни мачеви војника не могу му наудити. Овим се обавештавају војска и народ да ће свако ко га усмрти бити богато награђен. Бежећи у страху пред царском војском, чудовиште је скочило у воду. Поједе сваког на кога наиђе. Чудо невиђено!“

Овај летак из касног Ћинга на коме су војници агресорске британске војске метафорички приказани као чудовишне длакаве креатуре одиграо је важну улогу у пропаганди и регрутацији кинеског народа у борби за отпор британској агресији, како на мору тако и на копну. У историји модерне Кине сматра се претечом стрипа.

2. Стрип на традиционалним новогодишњим сликама

Почетак сваке године обележава се лепљењем новогодишњих слика омиљених у народу које су по томе добиле свој назив – новогодишње слике *њенхуа* (nianhua, 年画). Новогодишње слике потичу из периода династије Танг (618–907). Током династије Сунг (960–1279), с развојем штампе помоћу дрвених блокова, новогодишње слике постале су самостална уметничка форма. У периоду династије Минг (1368–1644) ова форма доживела је велики успон, да би током владавине династије Ћинг (1644–1911) достигла врхунац.

Теме новогодишњих слика укључивале су пољопривреду и кућне радиности, слике деце, као и педагошке приказе поштовања родитеља и старијих. Последњих година династије Ћинг, слабљење царства услед спољне агресије и унутрашње нестабилности изазвало је велику беду и тескобу у народу, и на новогодишњим сликама почеле су да се јављају и друштвено-политичке теме. Појавила су се сатирична дела, међу којима су и класични примери стрипа:

На слици *Парница шиљатоглавих* (Jiantou gaozhuang, 尖头告状) (слика Б02) фигурама са зашиљеним главама представљају преваранте. Две фигуре које не могу да се

сложе која од њих има шиљатију главу, долазе у *јамен*[2] да истерају правду, да би се на крају испоставило да су главе заповедника *јамена* и судије шиљатије од њихових. Последњи стихови песме исписане на слици су: „Тужитељу глава беше од рођења шиљак, туженоме на врх главе шиљак још је већи, али када убројимо суца што им суди, ни принети није њима: шиљак његов у куку се свио, на врху му бодље штрче“. Ова оштра карикатура немилосрдно се подсмева корумпираности чиновничког апарата касног Ћинга.

На слици *Три мајмуна пеку свињу* (San hou tang zhu, 三猴烫猪) (слика Б03) приказана су три мајмуна и једна свиња како седе за столом обучени у тадашњу модерну одећу. Са стране им прилази слушкиња да свињи упали лулу. Док свиња с њом очијука, мајмуни варају тако што испод стола размењују карте, док свиња ништа не примећује. Ова слика је сатиричан приказ похотљивих и сладострасних богатих сталежа који живе путен и раскалашан живот. Ова шармантна слика пуна је шале и хумора. У питању је стрипско остварење насликано у форми новогодишње слике.

Женидба пацова (Laoshu jia nü, 老鼠嫁女) (слика Б04) је изузетно популарна народна прича. На слици која посматрача наводи на размишљање приказана је свадбена поворка пацова чији чланови ударају у бубњеве и свирају у свирале, док на путу пред њима чучи мачка с неодређеним изразом лица. Пацови имају снажну способност размножавања. У популарним народним причама углавном су симбол плодности и живота.

3. Развој стрипа путем модерне периодике

Прве новине појавиле су се у Кини током династије Танг. У то време новине званичних власти циркулисале су у владајућим круговима, нису биле намењене народу.

После Опијумских ратова с отварањем Кине, западни мисионари којима је одобрено да у Кини објављују новине полако су почели су да штампају публикације дубоко у унутрашњости царства. Њихове активности послужиле као узор кинеским издавачима. Такође су донели модерну штампарску технологију и стрип са Запада, па су ускоро у Кини почеле да ничу кинеске публикације у власништву Кинеза.

Заједно с њима у хиљадама кинеских домаћинстава појавили су се стрипови из пера локалних уметника. У јулу 1898. године хонгконшки лист *Фужен даобао* (Furen Daobao, 辅仁导报) објавио је карикатуру *Ситуација на Далеком Истоку* (Shiju tu, 时局图) аутора Сје Цантаја

[2] локални административни орган у империјалној Кини (прим. прев.)

(Xie Cantai, 谢缵泰) (1872–1937) на којој је изнад Североисточне Кине приказан црни медвед који представља Русију. Поред тока реке Јангцекјанг лежи пас који представља Велику Британију, велика жаба која представља Француску чучи изнад територије Гуангџоуа, Гуагнсија, Јуннана и околних регија, а ваљкаста глиста која представља Немачку склупчала се у Шандунгу. Изнад Јапана приказано је сунце чији зраци падају директно на Кину, док један злоћудни орао који представља Америку долеће да се за себе откине комад меса.

Поред слике стоји натпис „Речи су сувишне. Све је јасно на први поглед.“ Ова карикатура целом свету је представила комадање Кине од стране великих светских сила.

Током година које су уследиле ова карикатура која је објављивана у многим новинама, као и на разгледницама и постерима у боји имала је далекосежан утицај.

У то време новине које су постале свакодневица у Кини уздигле су кинеску стрипску уметност која је постала миљеница како новина, тако и шире публике. Познати карикатуриста Хуа Ђунву (Hua Junwu, 华君武) истакао је: „Модерни стрип у Кини постоји тек откад су се у њој појавиле новине“. Током четири године од 1907. до 1911. појавили су се шангајски лист *Тухуа жибао* (Дневне новине Слика, Tuhua Ribao, 图画日报), илустровани часописи *Шиши хуабао* (Текући догађаји, Shishi Huabao, 时事画报), *Мингли хуабао* (Дизање народа, Mingli huabao, 民立画报), *Синвенбао гуанхуабао* (Вести и слике, Xinwenbao Guanhuabao, 新闻报馆画报) и многе друге публикације које су редовно објављивале карикатуре о текућим догађајима.

У том периоду стрип се бавио изузетно богатом палетом тема. Приказивано је све од сатире квислиншке владе династије Ћинг до агресивне завере великих империјалистичких сила; од корупције чиновника до лоших навика грађана.

4. Пионири стрипа заснивају стрип као самосталну ликовну уметност

Године 1907. Ма Сингчи (Ma Xingchi, 马星驰) (873–1934) постао је главни и одговорни уредник илустрованог магазина *Шенџоу хуабао* (Чудесна земља, Shenzhou huabao, 神州画报). Он је аутор многих карикатура које приказују текуће догађаје. Његово репрезентативно дело *Чиновнички и народни терет* (Guan yu ming zhi fudan, 官与民之负担) (слика Б06) приказује сасушену кошчату фигуру човека који на леђима носи огромни завежљај на коме пише „Спољни дуг и порези“. На завежљају стоји

високи царски чиновник династије Ћинг који у рукама стеже таблу с натписом „Одговорна влада“. Порука слике је: Владарска династија Ћинг је тежак терет „спољног дуга и пореза“ спустила на плећа сиромашног народа.

Ћен Бингхе (Qian Binghe, 钱病鹤) (1879–1944) био је професионални карикатуриста. Његово репрезентативно дело *Коалиција слави фестивал фењера* (Ge guo lianhe denglonghui, 各国联合灯笼会) (слика Б07) приказује представнике шест иностраних држава и једног корумпираног приглупог царског службеника како у руци држе по један возни вагон, на тај начин сликајући контролу узурпатора над кинеском железницом.

Некадашњи уредник илустрованог магазина *Мингху хуабао* (Народни усклик, Minghu Huabao, 民呼画报) и главни и одговорни уредник илустрованог магазина *Хуаџи хуабао* (Комични илустровани магазин, Huaji Huabao, 滑稽画报) Џанг Југуанг (Zhang Yuguang, 张聿光) (1885–1968) аутор је великог броја карикатура. Његово репрезентативно дело *Изелице* (Fantong, 饭桶) (слика Б08) веома смело и оштро критикује царске чиновнике династије Ћинг метафорички их сликајући у облику посуда за пиринач.

Чен Шиценг (Chen Shizeng, 陈师曾) (1876–1923) који је формативне године провео на школовању у Јапану, где је на њега утицао Хокусаи, нацртао је серију цртежа Пекиншки обичаји (Beijing fengsu hua, 北京风俗画), међу којима постоји и неколико карикатура, на пример *Зидови имају уши* (Qiang yu er, 墙有耳) (слика Б09), *Прескакање зида* (Yuyue qiang, 逾越墙) и слично.

Пан Давеи (Pan Dawei, 潘达微) (1880–1929) је 1905. године покренуо илустровани магазин *Ћујуе хуабао* (Антиспоразум, Juyue huabao, 拒约画报) који је касније преименован у *Шиши хуабао*.

На његовом репрезентативном делу *Корњаче носе лепотицу* (Guizi tai Meiren, 龟仔抬美人) (слика Б10) насликане су четири корњаче које носе носиљку у којој седи госпођица са Запада. Циљ ове слике био је да упозори кинеске грађане да у носиљкама не носе Американце који су у том периоду долазили у Кину.

Хе Ћенши (He Jianshi, 何剑士) (1877–1915) био је уредник часописа *Шиши хуабао*, да би касније основао *Шисје хуабао* (Доба хармоније, Shixie Huabao, 时谐画报). Нацртао је огроман број карикатура о актуелним догађајима. Његово репрезентативно дело *Цеђење уља* (Xiaomo xiangyou, 小磨香油) (слика Б11) сатирично приказује владу династије Ћинг како цеди крв и зној из народа.

Ови пионири карикатуре уложили су пуно труда и напора како би стрип претворили у самосталну уметничку форму.

У том периоду назив *манхуа* (manhua, 漫画) није био у широкој употреби, Ове слике називане су другим називима: алегоричним сликама *јујихуа* (yuyihua, 寓意画), смешним сликама *сјаохуа* (xiaohua, 笑画), хумористичким сликама *сјехуа* (xiehua, 谐画), актуелним сликама *шихуа* (shihua, 时画), ироничним сликама *фегнхуа* (fenghua, 讽画) и слично.

3. Стрип у периоду Републике Кине (1912–1949)

1. јануара 1912. године основана је Влада Републике Кине на челу са Сун Јат Сеном као привременим председником.

У раном периоду Републике Кине (1912–1937) нагло је порастао број стрипских часописа и аутора стрипа. С великим бројем стрипских часописа, остварења и аутора отпочело је златно доба кинеског стрипа.

У каснијем периоду Републике Кине (1937–1949) након разбуктавања Другог јапанско-кинеског рата, кинески карикатуристи посветили су се цртању антиратних карикатура. Борећи се у првим борбеним линијама и позадини стварали су истовремено комична и дирљива дела.

Након победе у рату против Јапана, током грађанског рата између Комунистичке партије и Гуоминданга, карикатуристи под вођством Комунистичке партије потпомагали су војне напоре цртањем великог броја карикатура.

1. Шангај Пуке (Shanghai Puke, 上海泼克): Прва кинеска стрипска периодична публикација (1918).

У септембру 1918. године у Шангају основан је месечни часопис *Шангај Пуке* (слика Ц01). Реч „пуке“ транскрипција је западног термина који означава „хумор“. Његов оснивач био је стрипски аутор Шен Бочен (Shen Bochen, 沈泊尘) (1889–1920). (Слика Ц02) На насловној страни испод назива часописа ситним словима назначено је „Боченов хумористички илустровани магазин“.

Осим карикатура неколицине других аутора, већина радова потекла је из пера главног и одговорног уредника Шен Бочена. Поприлично велики део карикатура бавио се критиком феудалних војних заповедника. На пример, на насловној страни првог броја објављена је карикатура *И после 10 десет година баба се лицка* (Shinian lao nü hua emao, 十年老女犹画娥眉) која је директно исмева тадашњег председника

Републике Кине Су Шичанга (Su Shichang, 徐世昌). Карикатура *Рат између Севера и Југа* (Nan bei zhi zheng, 南北之争) (слика Ц03) приказује борбу између двојице генерала Севера и Југа. На капама људи који се налазе под њиховим стопалима стоји натпис „Кина“ , а на телима „народ“. Овом карикатуром директно су приказани злочини генерала који безумним сукобима наносе јад и патњу народу.

Шен Бочен у Шангај је дошао као двадесетогодишњак и ту почео да црта. Касније се прославио хиљадама политичких карикатура које је објавио је у дневном листу *Дахунгхе жибао* (Da hong he ribao, 大共和日报), илустрованом магазину *Минћуен хуабао* (Право народа, Mingquan huabao,民权画报)、Шенбао (Проглас, Shenbao, 申报) и другим публикацијама. Велики карикатуриста Динг Сунг (Ding Song, 丁悚) је рекао: „Признајем да је његова карикатура остварила до сада незабележен успех у Кини“. За њега је чувени стрипски аутор Џанг Гуангју (Zhang Guangyu, 张光宇) рекао да је „особа која је смела да каже, да опсује и дела “. Светски стрипски ауторитети сматрају да је он био изузетно успешан аутор који је на кинески стрип остварио навећи утицај.

Нажалост главни и одговорни уредник господин Шен Бочен преминуо је у сиромаштву од болести плућа кад му је била само 31 година, а часопис који је основао у септембру 1918. престао је да излази у децембру исте године након само четири издања.

Пре појаве часописа *Шангај Пуке* кинеска стрипска остварења била су расута по различитим новинама и часописима општег типа. С појавом овог часописа Кину су преплавиле специјализоване стрипске публикације, што је имало велики значај за даљи развој стрипске уметности.

2. Друштво аутора стрипа: Прво кинеско удружење стрипских уметника (1927).

Шангај је колевка кинеског модерног стрипа, као и место окупљања стрипских стваралаца. На јесен 1927. године, група младих љубитеља стрипа спонтано се организовала у Друштво аутора стрипа (Слика Ц04). Чланови друштва били су Динг Сунг (Ding Song, 丁悚), Џанг Гуангју (Zhang Guangyu, 张光宇), Џанг Џењу (Zhang Zhenyu, 张振宇), Хуанг Веннунг (Huang Wennong, 黄文农), Лу Шаофеи (Lu Shaofei, 鲁少飞), Ванг Дунћинг (Wang Dunqing, 王敦庆), Мej Сун (Mei Sun, 眉荪), Хан Дан (Han Dan, 翰丹), Сјао Бо (Xiao Bo, 小波) и Сју Гуанг (Xu Guang, 旭光). За амблем друштва чланови су дизајнирали слику змаја.

Ово друштво није имало статут, нити званичну организациону структуру, као ни управу. Динг Сунг (1891–1969) који је у то време имао 36 година и који је уживао поштовање осталих постао је „старешина“ друштва, као и Џанг Гуангју (1900–1964) који је својим колегама често активно и великодушно помагао. Центар њихових активности налазио се у Динг Сунговој кући у шангајској улици Беилелу на чијим вратима је био окачен знак Друштва.

Динг Сунг је још у детињству почео да учи цртање, након чега је у једном дуванском предузећу дизајнирао рекламни материјал и календаре. Са 28 година постао је уредник илустрованог часописа *Шиље хуабао* (Свет, Shijie Huabao, 世界画报) у Шангају, при чему је често у новинама *Синвен бао* (Новости, Xinwen bao, 新闻报), *Шенбао*, *Дабао* (Велике новине, Da Bao, 大报) и другим листовима објављивао своје карикатуре. Џанг Гуангју је са 19 година постао асистент уредника шангајског илустрованог часописа *Шиље хуабао*. Нацртао је огроман број стрипских остварења у декоративном стилу. Оснивач је декоративне школе кинеског стрипа и познати промотер стрипске уметности.

Друштво аутора стрипа прва је народна стрипска организација у Кини. Активности друштва подразумевале су изучавање стрипских остварења и креативних проблема у стрипу. Чланови су такође под именом Друштва аутора стрипа у част свог члана господина Хуанг Веннунга уредили и објавили *Збирку Веннунгових карикатура* (Wennong fengci huaji, 文农讽刺画集). На пролеће 1928. године Друштво је основало недељни часопис *Шангај манхуа* (Шангајски стрип, Shanghai Manhua, 上海漫画).

Највећи допринос Друштва било је удруживање и школовање шангајских карикатуриста, попут Џанг Гуангјуа, Је Ћењуа (Ye Qianyu, 叶浅予), Лу Шаофеија, Џанг Џенгјуа (Zhang Zhengyu, 张正宇) и осталих, који су се касније прославили широм Кине.

3. Најутицајнији часописи *Шангај манхуа* и *Шидај манхуа* (1928–1937)

Шангај манхуа (1928–1930) (слика Ц05)

Након оснивања у јесен 1927. године, шангајско Друштво аутора стрипа сакупило је средства и 21. априла 1928. године објавило прво издање часописа (недељника) *Шангај манхуа* који је штампан у литографија у боји на табацима формата 270мм×390 мм.

Главни и одговорни уредници часописа били су Је Ћењу (1907–1995) и Џанг Џенгју (1900–1965). Главне фигуре Друштва били су истовремено и уредници и текстописци.

Овај часопис бавио се следећим темама: политиком, обичајима, портретима, графичким романом *љенхуан манхуа*, као и фотографијом актуелних догађаја, познатих личности и слично. Аутор политичке сатире Хуанг Веннунг био је покретачка снага политичке карикатуре овог часописа. Прва табла Је Ћењуовог чувеног графичког романа *Господин Ванг* (Wang Xiansheng, 王先生) објављена је у првом броју, да би се касније сваке недеље на унутрашњој страни насловнице увек на истом утврђеном месту објављивала по једна табла овог стрипа у боји.

Као подстицај новим стваралоцима, основано је Одељење за преписку с намером да се у часопису објављују радови младих аутора.

Након две године постојања и 110 објављених бројева, 7. јуна 1930. године недељник *Шангај манхуа* припојен је часопису *Шидај хуабао*.

Шидај манхуа (Епоха стрипа, Shidai Manhua, 时代漫画) (1934–1937) (Слика Ц06).

У јануару 1934. године званично је основан месечник Шидај хуабао, најстарији месечни часопис у историји модерног кинеског стрипа, који је оставио далекосежан утицај.

Часопис је објављиван од стране Издавачког друштва Шангај Шидај (Shanghai Shidai Chubanshe, 上海时代出版公司) који је основао Џанг Гуангју (1900–1965), а главни и одговорни уредник био је Лу Шаофеи (1903–1977). Ова публикација штампана у високом квалитету, имала је велики број рубрика и богат садржај. У њој је у наставцима објављиван популарни графички роман Санмао (Sanmao, 三毛) аутора Џанг Лепинга (Zhang Leping, 张乐平). Ова шангајски часопис прочуо се широм Кине, што је јединствена појава у публицистици 30-тих година XX века. Часопис је престао да излази у јуну 1937. године. Укупно је објављено 39 бројева.

Тираж и век часописа *Шангај манхуа* и *Шидај манхуа* не могу се поредити с осталим стрипским часописима. Њихов допринос у историји кинеског стрипа огледа се у окупљању и подстицању великог броја аутора. Касније су многи великани карикатуре захваљујући подршци и усмеравању ова два часописа одабрали пут стрипског стваралаштва.

4. Почетак златног доба развоја карикатуре и прва национална изложба стрипа (1928–1937)

Од оснивања Друштва аутора стрипа у јесен 1927. године и оснивања часописа *Шангај манхуа* у априлу 1928. године, у Кини су почели да се појављују и развијају часописи и публикације посвећени стрипу.

Од априла 1928. до јуна 1937. године појавило се преко

40 нових публикација о стрипу. Међу њима, осам часописа с већим тиражем, дужом историјом и далекосежнијим утицајем били су:

1. Недељник *Шангај манхуа*, главни и одговорни уредници: Је Ћењу и Џанг Џенгју (април 1928 - јун 1930. године), 110 бројева;
2. Месечник *Шидај манхуа*, главни и одговорни уредник: Лу Шаофеи (јануар 1934 - јун 1937. године), укупно 39 бројева;
3. Месечник *Џунггуо манхуа* (Кинески стрип, Zhongguo Manhua, 中国漫画), главни и одговорни уредник: Џу Ћинлоу (Zhu Jinlou, 朱金楼) (јули 1935 - јун 1937. године), 14 бројева;
4. Месечник *Манхуа шенгхуо* (Живот стрипа, Manhua Shenghuo, 漫画生活), главни и одговорни уредници: Хуанг Шијинг, Хуанг Динг и остали (септембар 1934 - септембар 1935. године), 13 бројева;
5. Полумесечник *Шангај манхуа*, главни и одговорни уредник: Џанг Гуангју (мај 1936 – јун 1937. године), 13 бројева;
6. Полумесечник *Дули манхуа* (Самостални стрип, Duli Manhua, 独立漫画), главни и одговорни уредник: Џанг Гуангју (септембар 1935 – фебруар 1936. године), 9 бројева;
7. Месечник *Манхуа ђе* (Свет стрипа, Manhuajie, 漫画界), главни и одговорни уредник: Ванг Дунћинг (април – децембар 1936. године), 8 бројева;
8. Месечник *Дијењинг манхуа* (Филм и стрип, Dianying Manhua, 电影漫画), главни и одговорни уредници: Гу Фенгчанг, Џу Ћинлоу и други (април – новембар 1935. године), 6 бројева;

Велики број часописа посвећених стрипу, мобилисали су и подстакли развој велике групе стручњака који се баве проблематиком стрипа. У исто време једна за другом објављиване су монографије стрипских уметника, што је распирило пламен развоја кинеског модерног стрипа.

До 1936. године стрип је доживео дотад незабележен развој, који се одразио у великом броју аутора, остварења и специјализованих публикација. Поред уобичајених стрипских остварења, кинески аутори окупљени у Шангају окренули су се цртању портрета и на том пољу произвели велики број ремек дела.

На четвртом спрату зграде компаније Дасинг у улици Нанђинг у Шангају 4. новембра 1936. године одржана је прва национална изложба стрипа у организацији припремног одбора који се састојао од тридесет једног члана на челу са Ванг Дунћингом. Приказано је преко шест стотина стрипских дела који су одабрани од преко две хиљаде радова. Сваког дана изложбу је обилазила река посетилаца. Изложба која је првобитно планирана да

траје пет дана, на крају је продужена на дванаест. Након затварања у Шангају, организована су гостовања изложбе у Нанђингу, Суџоу и Хангџоу. Часописи *Махуа ђе*, *Шидај манхуа* и *Љангџоу манхуа* (Добар друг, Liangyou Huabao, 良友画报) објавили су посебне бројеве и специјална издања посвећена изложби.

Прва национална изложба стрипа била је симболичан догађај који је означио улазак кинеског стрипа у период процвата, као и смотра кинеских стрипских аутора тога периода.

5. Стрип у периоду Другог кинеско-јапанског рата (1931–1945)

Мукденски инцидент 1931. године представља почетак кинеског рата отпора против јапанске инвазије. Одмах након инцидента карикатуриста Динг Сунг у новинама је објавио карикатуру *Откуд ови крволочни пси* (Nali lai de equan, 哪里来的恶犬) на којој је приказан крвожедан пас који напада богињу мира. Након тога кинески аутори су у новинама и часописима објавили мноштво стрипских радова који су приказали зверску агресију јапанских империјалиста и на сатиричан начин осликали издајничког цара Манџурије. Међу класична дела убрајају се Љао Бингсјунгов (Liao Bingxiong, 廖冰兄) *Роб* (Ruci nucai, 如此奴才), Хуанг Јаова (Huang Yao, 黄尧) *Игра лутака* (Kuilei xi, 傀儡戏), Џанг Дингов (Zhang Ding, 张仃) *Не бојте се! Ово је само вежба!* (Bie pa! Zhe shi yanxi, 别怕！这是演习) и друга дела. На првој националној изложби стрипа која је одржана 1936. године представљена је и серија од седам графичких радова с антијапанским садржајем.

Године 1937. десио се Инцидент на мосту Марка Пола и у Кини је отпочео Други кинеско-јапански рат. Кинески ратни стрип букнуо је попут пламена. У августу 1937. године Удружење националног спаса шангајских стрипских уметника основало је Стрипски пропагандни одред националног спаса. Чланови су били Је Ћењу као вођа одреда и Џанг Лепинг као његов заменик. Након оснивања, Стрипски пропагандни одред националног спаса напустио је Шангај и запутио се ка западу пратећи ток реке Јангцекјанг. Целим путем у стрипској форми приказивали су градове и села кроз која су пролазили. Стрипски аутори Лу Шаофеи и Ванг Дунћинг који су привремено боравили у Шангају 20. септембра покренули су часопис *Ђуванг манху*а (Стрип националног спаса, Jiuwang Manhua, 救亡漫画) (нови број излазио је једном у пет дана) у коме су били на функцији главног и одговорног уредника.

По доласку у Вухан Стрипски пропагандни одред националног спаса прикључио се Трећем одсеку

Политичког одељења Комисије за војна питања Националистичке владе Републике Кине. У јануару 1938. године уређивали су илустровани магазин *Кангџан манхуа* (Антиратни стрип, Kangzhan Manhua, 抗战漫画) (полумесечник) (слика Ц07) који је излазио у Вухану и који је имао 12 бројева. У октобру исте године били су приморани да напусте Вухан. Поделили су се на две фракције од којих је једна отишла у Гуилин, а друга у Чунгћинг.

Током више од три године Пропагандни одред организовао је готово стотину изложби антиратног стрипа, уређивао и објавио велики број часописа и албума и дизајнирао готово хиљаду пропагандних плаката.

У свим местима кроз која су прошли, у народу су произвели снажан одјек. Осим тога покренули су антијапански покрет у стрипу, као и продукцију нових радова.

У Јенанском гласнику централног органа Комунистичке партије Кине дневним листовима *Ђефанг жибао* (Ослобођење, Jiefang Ribao, 解放日报) и *Синхуа жибао* (Нова Кина, Xinhua Ribao, 新华日报) који је Комунистичка партија основала у Чунгћингу непрекидно је објављиван атиратни стрип који је остварио значајан утицај.

У војној области Шанси-Чахар-Хебеи у планинском пределу Тајханг у северној Кини која је била под управом Комунистичке партије Кине антиратна стрипска активност постала је још интензивнија.

Типични представници стрипа током Другог кинеско-јапанског рата били су Динг Сунг, Фенг Цика (Feng Zikai, 丰子恺) , Џанг Гуангју, Је Ћењу, Гао Лунгшенг (Gao Longsheng, 高龙生), Сје Ћушенг (Xie Qusheng, 谢趣生), Џанг Лепинг, Џанг Вењуен (Zhang Wenyuan, 张文元), Ванг Цимеи (Wang Zimei, 汪子美), Џанг Динг, Љанг Бајбо (Liang Baibo, 梁白波), Сју Линг (Xu Ling, 徐灵) и други.

6. Стрип након победе у Другом кинеско-јапанском рату (1945–1949)

Након победе у Другом кинеско-јапанском рату 1945. године, стрипски аутори који су рат провели у позадини битке вратили су се у Шангај. Године 1946. отпочео је грађански рат између владајуће групације окупљене око Чанг Кај Шека и војске Комунистичке партије Кине с Мао Цетунгом на челу. Након више од три године љуте борбе, војска Комунистичке партије Кине протерала је јединице војске Гуоминданга из континенталног дела

Кине. 1. октобра 1949. године основана је Народна Република Кина.

Током трогодишњег периода стрипски аутори у областима под контролом Гуоминданга створили су немали број карикатура које су сатирично приказивале корупцију званичника Гуоминданга и репресију и експлоатацију народа. Главни представници били су Динг Цунг (Ding Cong, 丁聪), Љао Бингсјунг, Џанг Гуангју, Џанг Лепинг, Џанг Венјуен, Сје Ћушенг, Шен Тунгхенг (Shen Tongheng, 沈同衡) и други. Њихова главна дела су: Динг Цунгове карикатуре *Пет успешних синова* (Wu zi deng ke, 五子登科) и *Статуа поштеног човека* (Liang min suxiang, 良民塑像) (слика Ц08), Љао Бингсијунгови *Забрањено буђење* (Jin ming, 禁鸣) (слика Ц09), *Професоров ручак* (Jiaoshou zhi can, 教授之餐) и *Мачије краљевство током Периода пролећа и јесени* (Maoguo Chunqiu, 猫国春秋), Џанг Гуангјуево *Стрипско путовање на запад* (Xixing manji, 西行漫记), Џанг Лепингов *Санмао лута светом* (Sanmao liulang ji, 三毛流浪记) и друга.

Карикатуристи у зонама под контролом Комунистичке партије Кине и у њеним војним јединицама нацртали су велики број ратних карикатура како би потпомогли војне напоре. Главни представници стрипа били су Хуа Ћунву, Цај Жуохунг (Cai Ruohong, 蔡若虹), Џанг Динг, Ми Гу (Mi Gu, 米谷), Џу Дан (Zhu Dan, 朱丹), Ћанг Јоушенг (Jiang Yousheng, 江有生) и други. Њихова главна дела су: Хуа Ћунвуов *Наоштри нож пре клања* (Mohao dao zai sha, 磨好刀再杀), Џанг Дингова *Друга линија одбрамбеног рата* (Ziwei zhanzheng de di er tiao zhanxian, 自卫战争的第二条战线), Џао Јенњенов (Zhao Yannian, 赵延年) *Пораз Чанг Кај Шекове армије* (Jiang junbing bair u shan dao, 蒋军兵败如山倒) (слика Ц10), Ћанг Јоушенгова карикатура *Плач над костима мртвих који у рату узалуд изгинуше* (Lian neizhan wangsi gu, you shi shen gui meng zhong ren, 怜内战枉死骨，猶是深闺梦中人), Ми Гуова карикатруа *Незаустављиви* (Shei ye dang bu zhu, 谁也挡不住) и друга.

И у областима под контролом Комунистичке партије Кине као и у подручјима под контролом Гуоминданга активност карикатуриста одвијала се под вођством Комунистичке партије. Они су се борили на два фронта: први су потпомагали борбу Војске Комунистичке партије Кине, а други демократски родољубиви покрет у областима под контролом Гуоминданга. У овом периоду карикатуристи у областима под контролом различитих фракција дали су велики допринос изградњи Нове Кине.

4. Стрип у Народној Републици Кини

郑化改 (ЏЕНГ ХУАГАИ) (ZHENG HUAGAI)

(1949–2019)

1. октобра 1949. године основана је Народна Република Кина са престоницом у Пекингу. Карикатуристи из унутрашњости сјатили су се у главни град. С оснивањем часописа *Манхуа* (Стрип, Manhua, 漫画), стрипска уметност привукла је велики број аутора. Стрипови су се појавили по улицама, часописима и публикацијама целе Кине.

Екстремни политички покрети током раног периода Нове Кине утицали су на рад стрипских уметника. Током периода Културне револуције уобичајена активност аутора стрипа потпуно је престала. По завршетку Културне револуције у октобру 1976. године стрипска уметност доживела је нови експлозивни развој. Број аутора брзо се повећао, популарност и разноврсност стрипа достигли дотад незабележене размере.

1. Оснивање часописа *Манхуа* и прва Национална конвенција стрипа

Почетком 1950. године Асоцијација стрипских радника која је недавно пре тога основана у Шангају донела је одлуку да објави зборник радова с конвенције. Стога су Џанг Пинг, Шен Тунгхенг, Те Веј (Te Wei, 特伟), Џанг Венјуен и остали, под Ма Гуовим руководством, учествовали у припреми и с одобрењем Пропагандног одбора Комунистичке партије града Шангаја 1. јуна 1950. године први број месечника *Манхуа* појавио се у рукама читалаца. Током првог периода издавања часописа уређивачки одбор састојао се од четири члана: на месту главног и одговорног уредника био је Ми Гу, а остала три члана били су Хунг Хуанг (Hong Huang, 洪荒), Џанг Лепинг и Шен Тонгхенг. Осим Хунг Хуанга који је био стално запослени остала три члана одбора била су запослена у својим радним јединицама. Одбор се окупљао једном недељно у редакцији како би дискутовао о уређивачким одлукама.

Године 1953. часопис *Манхуа* званично је дошао под окриље Народног уметничког издавачког друштва Северне Кине. Године 1955. часопис *Манхуа* преселио се у Пекинг, под покровитељство Удружења уметника Кине, где је објављиван у издању Народног уметничког издавачког друштва. Године 1956. први уреднички одбор састојао се од пет чланова: Хуа Ђунвуа, Ми Гуа, Ву Јуна (Wu Yun, 吴耘), Џанг Гуангјуа и Шен Тунгхенга. У јулу 1960. године због економске кризе издавање часописа привремено је обустављено.

Часопис *Манхуа* постојао је десет година током којих су укупно објављена 163 броја. Био је то једини кинески

часопис посвећен стрипу у том периоду. У њему је на једном месту пружен свеобухватан приказ првог успона стрипа током раног периода Нове Кине. Он је имао значајан допринос за популаризацију стрипске уметности и организовање и школовање кинеских стрипских стваралаца. Од 16. децембра 1956. до 6. јануара 1957. године у Националном музеју лепих уметности у Пекингу одржана је прва национална конвенција стрипа од оснивања Нове Кине у организацији Удружења уметника Кине, на којој је изложено 323 дела 148 аутора. Ова изложба представља преглед стрипских остварења током шест година од оснивања Нове Кине. Такође је презентовала ревију стрипских стваралаца из целе земље. У том периоду стрипска активност била је изузетно динамична. Приказан је велики број карикатура, међу којима су се нашла и остварења многих раније неафирмисаних аутора. То је била манифестација здравог развоја стрипа и охрабрујући призор успеха његових стваралаца.

2. Стрип током раног периода Нове Кине (1949–1976)

Након оснивања Нове Кине, у Пекингу је почео да се окупља велики број представника политичке, војне и уметничке елите. Стрипски уметници сазрели у периоду Републике Кине премештени су у редакције и остале пекиншке установе културе. Од 1949. до 1957. године Пекинг је полако постао нови центар кинеског стрипа. Током шест година објављиване су многобројне стрипске публикације, оснивани часописи и рубрике и организоване разне изложбе посвећене стрипу. Године 1957. с јачањем антидесничарске борбе, многи карикатуристи који су сатирично представљали дешавања у земљи проглашени су десничарима. Они које није задесила та судбина подржали су овај покрет цртајући карикатуре својих „десничарских“ колега. Неки аутори стрипа касније су у својим делима поново почели слепо да славе покрет Велики скок напред, због чега су касније црвенели од срамоте.

С завршетком антидесничарског покрета карикатура унутрашњих догађаја била је скоро потпуно искорењена. Једино је Хуа Ђунву у додатку дневног листа *Гуангминг жибао* (Светлост, Guanming Ribao, 光明日报) *Дунгфенг фукан* (Источни ветар, Dongfeng fukuan, 东风副刊) све до почетка Културне револуције наставио да објављује карикатуре с овом темом (слика Д02). То му је пошло за руком пошто је умео да одреди меру, а при том се такође налазио на руководственој позицији у Удружењу кинеских уметника. Остали аутори стрипа нису били те среће. Морали су да се посвете цртању карикатура о

међународним дешавањима које су носиле низак политички ризик. Због тога је током 50-их и 60-их година XX века објављен велики број стрипских остварења и организован велики број изложби стрипа који су се бавили међународним дешавањима. (Слика Д03)

Након избијања Културне револуције 1966. године, спроведена је велика чистка међу стрипским ауторима. У Кини су почеле да круже многобројне карикатуре из пера црвеногардејаца на којима су приказиване жртве прогона. На овим карикатурама понижавани су они који су грешком пали, што је оставило срамну мрљу у историји кинеског стрипа.

Током двадесет седмогодишњег периода између 1949. и 1976. године када је завршена Културна револуција произведена су нека од класичних дела кинеског стрипа (слика Д04). Такође су се појавили нови аутори и стрипске организације који су поставили одличну основу за велики развој кинеског стрипа у савременом добу.

3. Стрип после Културне револуције (1976–1978)

У октобру 1976. године завршила се Културна револуција. Многи од оних који су током десет година трпели репресију, а који су иоле познавали уметност одлучили су да своје идеје изразе кроз стрип. Стрипски аутори били су у првим редовима. У једном периоду, улице Шангаја и многих велеграда и градова биле су облепљене карикатурама које су критиковале чланове Четворочлане банде. У јануару и марту 1977. године *Женмин жибао* (Renmin Ribao, 人民日报) објавио је два тома збирке стрипова *Сузбијање четири штеточине* (Chu si hai, 除四害) (слика Д05). Сваки том одштампан је у десет хиљада примерка који су бесплатно раздељивани по свим покрајинама и аутономним областима Кине. Одмах потом у великим и малим градовима и удаљеним селима широм Кине, приређиване су изложбе и лепљени плакати репродукција пропагандног стрипа великог формата, а многе радне јединице производиле су слајдове са карикатурама који су били приказивани у биоскопима пре пројекције. У то време у свим новинама још је била на снази забрана објављивања стрипа, па су издања *Сузбијање четири штеточине* имала огроман одјек у јавности јер су надомештила недостатак новинских стрипских садржаја који су јавно критиковали чланове Четворочлане банде.

По градовима целе земље одржаване су изложбе стрипа које су критиковале злочине те групе. У јануару 1977. године у Музеју лепих уметности у Шангају одржана је изложба стрипа Разбијање Четворочлане банде која је изазвала праву сензацију. Изложбу у трајању од сто дана дневно је видело више од 7000 посетилаца, тј. укупно

преко седам стотина хиљада људи, што представља рекорд у историји Шангаја.

У фебруару 1977. године у Пекингу је одржана изложба стрипа са сличном тематиком која је такође имала велики одзив. 13. маја 1978. године Јинг Тао (Ying Tao, 英韬) и његови сарадници приредили су новинску страницу са неколико стрипова који су приказивали међународна и домаћа дешавања и о томе поднели извештај Одељењу за пропаганду Централног комитета. Након добијања одобрења 4. јуна 1978. године у штампи се појавило специјално стрипско издање чиме се завршила десетогодишња забрана објављивања новинског стрипа (слика Д06).

Након тога у новинама свих покрајина и аутономних области почели су да се објављују стрипови.

Током ове две године поред критике Четворочлане банде, у стрипу су почели да се јављају и други садржаји који су на афирмативан или сатиричан начин осликавале дешавања у земљи.

4. Стрип после економских реформи (1979–2019)

У децембру 1978. године после отварања Трећег пленарног заседања једанаестог Централног комитета Комунистичке партије Кине стрипска индустрија добила је изврсну прилику за развој. 20. јануара 1979. године објављен је први број додатка новина *Женмин жибао* *Фенгци ју јоумо* (Сатира и хумор, Fengci yu youmo, 讽刺与幽默) (слика Д07). Након тога, по целој Кини почела су да се штампају специјална стрипска издања, стрипски додаци и самосталне стрипске публикације, а број аутора нагло је порастао. Основане су бројне стрипске организације, штампане књиге о стрипу, организоване разне изложбе, такмичења, образовни курсеви, семинари и друге активности посвећене стрипу. Истовремено, размена између кинеског и међународног света стрипа постајала је интензивнија. Цела Кина прихватила је пролеће развоја стрипа, (слика Д08), (слика Д09), (слика Д10), (слика Д11), (слика Д12) и (слика Д13).

У новембру 1986. године у Пекингу је основан први комитет за стрипску уметност Удружења уметника Кине. Овај одбор је академска истраживачка институција за стрип. Његов задатак је да организује чланове националних стрипских удружења, бави се уметничким стваралаштвом, академским истраживањем стрипске уметности, организацијом изложби и израдом плана активности стрипске индустрије.

У октобру 1987. године, у Пекингу је основано Удружење за истраживање новинског стрипа као део Кинеског удружења новинара. Ова организација има

функцију повезивања стрипских стваралаца из целе земље са уметничким уредницима новина, како би друштво могло да ужива у доприносима стваралаца новинског стрипа и медија који га објављују.

Од свог оснивања, ове две стрипске организације, и након многобројних активности, настављају да дају велики допринос промоцији кинеске стрипске индустрије. Након тога у свим покрајинама установљена су слична удружења, што је довело до интензивирања стрипских активности широм Кине. С уласком у XXI век, рачунарско умрежавање дало је крила популаризацији стрипа. Доласком иностране анимације, традиционални кинески стрип обновио је традиционални графички роман *љенхуан манхуа*, стрипске сликовнице и остале анимиране садржаје.

Током последњих тридесет година, полако је дошло до диверсификације стрипских жанрова, међу којима се највише истиче стрип с карактеристикама традиционалног кинеског сликарства. Популарност и разноликост кинеског стрипа данас, не може се поредити ни са једним другим периодом у историји Кине.

У поређењу с другим ликовним техникама стрип на најнепосреднији начин и с највише лакоће и животности изражава пун спектар осећања. Због тога је међу представницима културе свих епоха традиционални кинески стрип *манхуа* увек био омиљени медиј за преношење идеја и емоција.

Културе свих народа настале су у специфичним историјским условима. Због тога традиционални кинески стрип *манхуа* има изразите националне одлике.

Укорењен у плодном тлу древне кинеске културе, и у будућности ће наставити да рађа своје богате плодове.

Са кинеског превела Уна Мишковић

A01

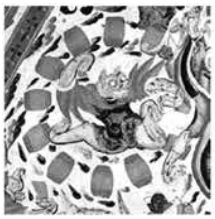
A02

A03

A04

A05

A06

A07

A08

A09

A10

A11

A12

A13

A14

A15

A16

B01

B02

B03

B04

B05

B06

B07

B08

B09

B10

B11

C01

C02

C03

C04

C05

C06

C07

C08

C09

C10

D01

D02

D03

D04

D05

D06

D07

D10

D08

D09

D11

D12

D13